

Ár 2018, þriðjudaginn 27. febrúar, kom úrskurðarnefnd þjóðkirkjunnar, sem starfar samkvæmt 12. gr. laga nr. 78/1997 um stöðu, stjórn og starfshætti þjóðkirkjunnar, saman til að kveða upp úrskurð í máli nr. 3/2017:

X

og

Y

Úrskurðinn kveða upp lögfræðingarnir Dögg Pálsdóttir og Elsa S. Þorkelsdóttir og sr. Svavar Stefánsson sem skipaður var ad hoc í úrskurðarnefnd þjóðkirkjunnar vegna mála 1-5/2017 hinn 21. september 2017 auk sérfróðs aðila dr. Berglindar Guðmundsdóttur sérfræðings í klínískri sálfræði sem úrskurðarnefndin ákvað hinn 3. janúar 2018 að kveða sér til fulltingis við meðferð málsins, sbr. lokamálslið 12. gr. starfsreglna nr. 730/1998 um úrskurðarnefnd og áfrýjunarnefnd þjóðkirkjunnar.

Upp er kveðinn svohljóðandi

Ú R S K U R Ð U R :

1. MÁLSAÐILAR

Málshefjandi er X [...] kt. [...]. Gagnaðili er Y kt. [...].

2. INNGANGUR

Úrskurðarnefnd þjóðkirkjunnar (hér eftir úrskurðarnefnd) barst hinn 18. september 2017 frá fagráði um meðferð kynferðisbrota innan þjóðkirkjunnar (hér eftir fagrád) frásögn málshefjanda um kynferðislega áreitni af hendi gagnaðila, sem málshefjandi gerði fagráðinu grein fyrir á fundi 15. september 2017 og staðfesti með undirritun sinni næsta dag.

Úrskurðarnefndin kom saman 21. september 2017 til að ræða erindið og komst að þeirri niðurstöðu að þar sem það bærisk frá fagráði bæri nefndinni að taka það til efnislegrar meðferðar sbr. 5. gr. starfsreglna um meðferð kynferðisbrota innan íslensku þjóðkirkjunnar nr. 955/2009 með breytingum nr. 952/2010.

Á fundinum tilkynnti nefndarmaðurinn sr. Hreinn S. Hákonarson að hann teldi sig vanhæfan til meðferðar málsins. Í ljós kom að svo virtist sem Prestastefna 2015 hefði engan varamann kosið fyrir sr. Hrein. Úrskurðarnefndin fór þess því á leit við biskup með tölvubréfi 21. september 2017 að skipaður yrði ad hoc nefndarmaður til meðferðar málsins. Með tölvubréfi biskups sama dag var tilkynnt að sr. Svavar Stefánsson hefði verið skipaður ad hoc til meðferðar málsins.

Varði mál siðferðis- eða agabrot starfsmanns þjóðkirkjunnar skal úrskurðarnefndin í upphafi meta hvort rétt sé að leggja til að hlutaðeigandi verði veitt leyfi frá starfi meðan um málið er fjallað í nefndinni, sbr. 3. mgr. 6. gr. starfsreglna um úrskurðarnefnd og áfrýjunarnefnd þjóðkirkjunnar nr. 730/1998 (hér eftir starfsreglur um úrskurðarnefnd). Með tölvubréfi til

biskups dags. 21. september 2017 kallaði úrskurðarnefndin eftir upplýsingum um hvort gagnaðili hefði verið settur í leyfi. Með tölvubréfi biskups sama dag var úrskurðarnefnd tilkynnt að gagnaðili væri í leyfi frá störfum frá 21. september 2017 og þar til nefndin hefði lokið störfum og eftir atvikum lengur ef mál skipist svo.

Með tölvubréfi til málsaðila dags. 22. september 2017 tilkynnti úrskurðarnefndin framangreint.

Með tölvubréfi 23. september 2017 tilkynnti Einar Gautur Steingrímsson hrl. að hann gætti hagsmuna gagnaðila fyrir úrskurðarnefndinni. Í símtali 13. nóvember 2017 tilkynnti Þyrí H. Steingrímsdóttir hrl. að hún gætti hagsmuna málshefjanda fyrir úrskurðarnefndinni.

Við upphaf málsmeðferðar var það mat úrskurðarnefndar að eins og málið væri vaxið væri ekki ástæða til að leita sátta, sbr. 1. og 4. mgr. 6. gr. starfsreglna um úrskurðarnefnd.

Með vísan til rannsóknarreglu í 10. gr. stjórnsýslulaga nr. 37/1993 (hér eftir stjórnsýslulög) og 12. gr. starfsreglna um úrskurðarnefnd og ritaði úrskurðarnefndin formanni fagráðs sr. Elínu Hrund Kristjánsdóttur tölvubréf 16. október 2017 og kallaði eftir upplýsingum. Svar formanns fagráðs barst með tölvubréfi næsta dag, 17. október. Með vísan til rannsóknarreglu fékk úrskurðarnefndin formanninn til viðtals við sig á fundi 4. desember 2017 og fyrrverandi formann fagráðs sr. Gunnar Rúnar Matthíasson 5. s.m.

Málsaðilar lýstu gagnaöflun lokið við upphaf málflutnings sem fór fram 26. janúar 2018. Var málið tekið til úrskurðar að honum loknum.

Eftir að úrskurðarnefndin tók málið til úrskurðar 26. janúar 2018 taldi nefndin sig þurfa nánari upplýsingar um það frá biskupi hvort og þá hvaða vitneskja hefði legið fyrir hjá biskupi við afgreiðslu máls málshefjanda í máli nr. 1/2017 um önnur mál sem nú eru til meðferðar hjá nefndinni. Var biskupi því ritaði tölvubréf þar að lútandi 1. febrúar 2018, sem var írekað 7. s.m. Svar biskups barst með tölvubréfi 12. febrúar 2018. Þar kom fram að við meðferð máls nr. 1/2017 vissi biskup af málum nr. 1, 2 og 5/2017.

3. KRÖFUGERÐ

Málshefjandi óskar eftir að úrskurðarnefndin taki afstöðu til þess hvort háttsemi gagnaðila gagnvart henni sé agabrot eða siðferðisbrot sbr. 12. gr. laga um stöðu, stjórn og starfshætti þjóðkirkjunnar nr. 78/1997 (hér eftir þjóðkirkjulög). Þá er þess krafist, komist nefndin að þeirri niðurstöðu að um agabrot sé að ræða, að gripið verði til þeirra úrræða sem 4. mgr. 12. gr. þjóðkirkjulaga segir til um. Í báðum tilvikum vísar málshefjandi einnig til starfsreglna um úrskurðarnefnd, einkum 5. og 17. gr.

Gagnaðili krefst þess aðallega að máli málshefjanda verði vísað frá úrskurðarnefnd. Til vara krefst gagnaðili þess að úrskurðarnefndin ákveði að aðhafast ekkert frekar í málinu.

4. MÁLAVEXTIR

Málshefjandi lýsir málavöxtum svo í viðtali hjá fagráði 15. september 2017 að fyrir nokkrum árum hafi hún farið á fund í [...]. Eftir því sem hún muni best var um fund á [...] að ræða og þáverandi [...] [...] hafi boðað starfsfólk [...] á fundinn. Málshefjandi kvaðst hafa mætt snemma. Hún búi í [...] og vildi losna við mestu umferðina. Hún hafi verið sú fyrsta sem mætti fyrir utan gagnaðila. Í fatahenginu við salernin heilsaði gagnaðili henni, dró hana þétt að sér og fór að sleikja á henni eyrað. Þarna hafi hann gengið yfir öll hennar mörk. Í frásögn málshefjanda hjá fagráðinu kemur fram að hún átti sumarið 2017 fund með málshefjanda í máli nr. 1/2017 hjá úrskurðarnefnd og samstarfskonu hennar. Á fundinum hafi þessi málshefjandi sagt henni frá samskiptum sínum við gagnaðila. Við það að heyra frásögnina hafi málshefjandi fundið sig knúna til að koma fram með sína sögu. Hennar reynsla hafi einhvern veginn dottið yfir hana og hún hefði ekki trúað því hversu mikil áhrif hún hafði á hana.

Á fundi úrskurðarnefndar 4. október 2017 kom fram hjá málshafjanda að hún hefði nýlega heyrt talað um svona háttsemi gagnaðila og vísað til hans sem [...] og þá ákveðið að stíga fram. Málshafjandi gat á fundinum ekki tímasett atvikið en telur það mögulega hafa gerst kringum árið 2008.

Á fundi úrskurðarnefndar 9. janúar 2018 sagði málshafjandi aðspurð að fyrir atvikið hafði hún engar upplýsingar um gagnaðila. Eftir að hún fór að vinna á [...] fór hún að heyra fleiri sambærilegar sögur. Hún sagðist hafa lokað á þetta mál og taldi sig ekki hafa sagt neinum frá því. Vinkona hennar hafi hins vegar nýlega minnt hana á að hún hafi sagt henni frá því á sínum tíma. Málshafjandi sagðist eftir atvikið lítið fara á fundi þar sem hún vissi að gagnaðili yrði og forðaðist að koma sér í þá stöðu að atvikið gæti endurtekið sig. Hún tók þó fram að hún hræðist ekki gagnaðila.

Gagnaðili kannast ekki við atvikið og rekur ekki minni til neins slíks atviks milli málsaðila. Gagnaðili segist því ekki geta tjáð sig um atvikið en mótmælir staðhæfingum um það. Hann bendir á að tímasetningar séu óljósar en þó liggi fyrir að um mjög gamlan atburð eigi að vera að ræða.

5. MÁLSÁSTÆÐUR MÁLSAÐILA

5.1 Málástæður málshafjanda

Málshafjandi lýsir atviki því sem kvartað er yfir til nefndarinnar þannig að gagnaðili hafi í eitt skipti líklega á árinu 2008 faðmað hana og kysst á vangann og sleikt á henni eyrað.

1. Háttsemin brjóti í bága við 2. og 3. mgr. 17. gr. laga nr. 96/2000 um jafna stöðu og jafnan rétt kvenna og karla um kynferðislega áreitni hafi hún gerst fyrir ársbyrjun 2008. Eftir þann tíma brjóti háttsemin í bága við 24. gr. laga nr. 10/2008 um jafna stöðu og jafnan rétt kvenna og karla.
2. Til vara er því haldið fram að í háttseminni hafi falist kynbundin áreitni í skilningi 3. tölul. 2. gr. laga nr. 10/2008 um jafna stöðu og jafnan rétt kvenna og karla.
3. Í skilningi starfsreglna um meðferð kynferðisbrota innan íslensku þjóðkirkjunnar, eldri reglna nr. 739/1998 eða yngri reglna nr. 955/2009 feli háttsemin í sér kynferðislegt ofbeldi en til vara kynferðislega áreitni í skilningi hugtaka starfsreglnanna.
4. Þá hafi gagnaðili með háttseminni brotið 5. og 11. tölul. almennra siðareglna starfsmanna ríkisins.

5.2 Málástæður gagnaðila

Gagnaðili byggir aðalkröfu sína, kröfu um frávísun, aðallega á því að engin krafa hafi verið gerð af hálfu málshafjanda fyrir úrskurðarnefndinni en einnig á því að mögulegt ágreiningsefni falli ekki undir valdsvið nefndarinnar. Hvorutveggja eigi að leiða til frávísunar frá úrskurðarnefnd.

Varakröfu sína um að úrskurðarnefnd aðhafist ekki frekar byggir gagnaðili á því að málshafjandi hafi engar kröfur gert fyrir nefndinni. Í öðru lagi geti nefndin ekki byggt á frásögn málshafjanda fyrir því að atvikið hafi gerst, hvað þá með þeim hætti sem hún upplifir það nú. Væri það gert gæti hver sem er staðhæft um brot gegn sér og talið það sannað ef gagnaðili man það ekki. Skortur á minningum geti í fyrsta lagi verið vegna þess að atvik sé gleymt. Í öðru lagi sökum þess að aðilar muna atvik svo ólíkt að þeir tengja þau ekki einu sinni saman. Í þriðja lagi af því að atvikið hafi aldrei gerst. Ekki gangi upp að leggja frásögn málshafjanda einnar til grundvallar. Það sé í andstöðu við lög og dómaframkvæmd, afturhvarf frá réttarríkinu. Þá sé svo langur tími liðinn að hvorugur aðili geti treyst á minni sitt. Samskipti málsaðila fyrir og

eftir umrætt atvik hafi verið góð og hnökralaus. Úrskurðarnefndin geti ekki gert upp á milli frásagna aðila í þessum efnunum og ekkert siðferðisbrot hafi verið upplýst fyrir nefndinni.

Vegna fullyrðinga um kynferðislega áreitni af hálfu gagnaðila í garð málshefjanda vísar gagnaðili til 199. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940 eins og ákvæðinu var breytt með 8. gr. laga nr. 61/2007. Í því sambandi bendir gagnaðili þó á að ákvæðinu var breytt 2007 og tók gildi 4. apríl s.á. Ekki liggja fyrir með vissu af hálfu málshefjanda hvort atvikið hafi gerst fyrir eða eftir þann tíma. Vegna fullyrðinga um kynferðislega áreitni vísar gagnaðili til hæstaréttardóma í málum nr. 558/2008, 279/2012, 124/2015 og 684/2008.

Loks bendir gagnaðili á að biskup hafi hlutast til um að málshefjandi færi til sálfræðings til að tryggja að hann setti sér mörk í samskiptum á þann hátt að ekkert misskildist. Það var talið tryggt að mati sálfræðings. Í framhaldi þess ákvað biskup að gagnaðili gæti starfað áfram sem [...] í [...]. Úrskurðarnefndin geti ekki lagt til að biskup á grundvelli um áratugs gamals atviks taki upp stjórnarsýslumál að nýju enda séu skilyrði 25. gr. stjórnarsýslulaga ekki uppfyllt. Vandséð sé hvað úrskurðarnefndin eigi að gera með svo gömul atvik sem væru fyrnd, hefði háttsemin verið refsiverð, sem hún var ekki að mati gagnaðila.

6. NIÐURSTAÐA

6.1 *Krafa gagnaðila um frávísun*

Gagnaðili byggir frávísunarkröfu sína á tveimur málsástæðum. Í fyrsta lagi að engin krafa hafi verið gerð af hálfu málshefjanda fyrir úrskurðarnefndinni. Í frásögn málshefjanda hjá fagráði lýsir málshefjandi atviki af hálfu gagnaðila sem málshefjandi skilgreinir sem kynferðislega áreitni. Á fundi úrskurðarnefndar 4. október 2017 segir málshefjandi að hún telji að skoða verði mjög alvarlega hvort gagnaðili eigi að starfa á kirkjulegum vettvangi. Á fundi úrskurðarnefndar 15. nóvember 2017, þegar lögmaður hafði tekið við hagsmunagæslu málshefjanda, bókaði lögmaðurinn að málshefjandi óski úrlausnar úrskurðarnefndar er varða siðferðis- og agabrot og vísaði til 12. gr. þjóðkirkjulega og 17. gr. starfsreglna um úrskurðarnefnd hvað það varðar. Þó málshefjandi hefði mátt orða kröfugerð sína fyrir nefndinni skýrar fyrir en fyrir liggur er þó ljóst að strax 4. október 2017 skilgreinir hún kynferðislegu áreitnina sem sem hún kvartaði yfir við fagráðið a.m.k. sem agabrot. Þetta lá fyrir þegar gagnaðili skilaði greinargerð sinni dags. 14. nóvember 2017. Frá því að kröfugerð málshefjanda var frekar útfærð hefur gagnaðili haft fjölmörg tækifæri til að bregðast nánar við henni, síðast í málflutningi 26. janúar 2018. Frávísunarkröfu gagnaðila sem byggir á þessari málsástæðu er því hafnað.

Í öðru lagi byggir gagnaðili frávísunarkröfu sína á því að mögulegt ágreiningsefni milli málsaðila falli ekki undir valdsvið nefndarinnar. Samkvæmt starfsreglum um meðferð kynferðisbrota bæði eldri reglum nr. 739/1998 og gildandi reglum nr. 955/2009 er það meðal úrræða kvartanda í kynferðisbrotamálum að vísa því til úrskurðarnefndar. Þegar af þeirri ástæðu heldur ekki sú málsástæða gagnaðila að ágreiningsefnið falli ekki undir valdsvið nefndarinnar. Frávísunarkröfu gagnaðila sem byggir á þessari málsástæðu er því hafnað.

7.2 *Efnisleg umfjöllun*

Málshefjandi lýsir atviki því sem kvartað er yfir til nefndarinnar þannig að gagnaðili hafi í eitt skipti líklega á árinu 2008 faðmað hana og kysst á vangann og sleikt á henni eyrað. Gagnaðili kannast ekki við atvikið.

Í gögnum málsins kemur fram og er staðfest af gagnaðila að árið 2011 fékk hann ábendingu frá þáverandi formanni fagráðs vegna staðfesta frásagna um óviðeigandi framkomu hans gagnvart konum. Varð ábendingin til þess að gagnaðili leitaði sér á þeim tíma sérfræðistuðnings.

Í ljósi þessa telur úrskurðarnefndin ekki ástæðu til að draga í efa frásögn málshefjanda varðandi faðmlagið og koss á kinn. Gagnaðili hefur við meðferð málsins og annarra mála sem einnig eru

til meðferðar hjá nefndinni staðfest að hann heilsi konum iðulega með þeim hætti. Úrskurðarnefndin getur hins vegar ekki lagt mat á trúverðugleika fullyrðingar málshefjanda um að gagnaðili hafi sleikt eyra hennar, þó sú frásögn eigi sér samhljóm í frásögnum fleiri kvenna af samskiptum við gagnaðila, samskiptum sem hann man eftir. Vegna þeirra frásagna neitar gagnaðili því staðfastlega að hafa nokkru sinni sleikt eyru eða nartað í eyrnarsnepla kvennanna. Verður því lagt til grundvallar af hálfu úrskurðarnefndar að gagnaðili hafi faðmað málshefjanda og kysst kinnar hennar.

Í máli þessu er eins og að framan er rakið óskað eftir afstöðu úrskurðarnefndar til þess hvort háttsemi gagnaðila gagnvart málshefjanda feli í sér aga- eða siðferðisbrot skv. 12. gr. þjóðkirkjulaga.

Úrskurðarnefndin telur að þó svo að a.m.k. níu ár séu frá því að atvikið gerðist og mögulega enn lengri tími þá eigi málshefjandi rétt á því að fá efnislega afstöðu úrskurðarnefndairinnar til þess hvort í þeirri háttsemi gagnaðila, sem úrskurðarnefndin telur að leggja megi til grundvallar, felist aga- eða siðferðisbrot skv. 12. gr. þjóðkirkjulaga.

Hugtökin agabrot og siðferðisbrot eru ekki skýrð í þjóðkirkjulögunum eins og fram kemur í úrskurði áfrýjunarnefndar þjóðkirkjunnar í máli nr. 1/1999 frá 3. september 1999. Áfrýjunarnefndin telur að í agabroti felist brot á sérstökum agareglum eða óhlýðni við löglegar ákvarðanir og fyrimæli yfirboðara, sbr. 11. gr. þjóðkirkjulaga um kirkjuaga. Úrskurðarnefndin telur að miðað við skilgreiningu áfrýjunarnefndar á agabroti teljist háttsemi gagnaðila gagnvart málshefjanda ekki agabrot.

Í sama úrskurði áfrýjunarnefndarinnar segir að hugtakið siðferðisbrot hafi mjög óljósa merkingu í lagamáli. Ganga megi að því vísu að siðferðisbrot þurfi ekki að vera refsivert brot að lögum, jafnvel ekki neins konar réttarbrot. Siðferðisbrot þurfi ekki heldur að vera svívirðilegt að almenningsáliti. Rétt sé að miða við eins konar vísireglu, er veiti úrskurðaraðilum svigrúm til þess að móta og ákvarða eftir siðferðislegum og félagslegum mælikvarða á hverjum tíma, hvað sé siðferðisbrot. Í því efni skipti verulegu máli hver staða starfsmannsins er og við hvaða aðstæður hin umdeildu atvik gerast. Almennt verði að gera strangar kröfur til [...] þjóðkirkjunnar um að gæta hófsemi og velsæmis í störfum sínum og hafa í huga virðingu þeirrar stofnunar, sem þeir starfa hjá eða eru í fyrirsvari fyrir. Það er mat úrskurðarnefndar að kynbundið ofbeldi, kynbundin áreitni og kynferðisleg áreitni hljóti alltaf að teljast siðferðisbrot skv. 12 gr. þjóðkirkjulaga.

Kemur þá til skoðunar hvort háttsemi gagnaðila gagnvart málshefjanda falli undir hugtökin kynbundið ofbeldi, kynbundna áreitni eða kynferðislega áreitni, eins og málshefjandi heldur fram. Málshefjandi telur gagnaðila með háttsemi sinni hafa beitt hana kynbundnu ofbeldi en til vara kynferðislegri áreitni eða kynbundinni áreitni. Hugtökin kynbundið ofbeldi, kynferðisleg áreitni og kynbundin áreitni eru skilgreind í 3. - 5. tölul. 2. gr. laga nr. 10/2008. Á þeim tíma sem málshefjandi telur atvikið hafa gerst var ekki búið að breyta skilgreiningu þeirra eins og gert var með 1. gr. laga nr. 62/2014. Í skilgreiningu hugtakanna kynbundin áreitni og kynferðisleg áreitni var á þeim tíma gerð krafa um að háttsemin héldi áfram eftir að skýrt væri gefið í skyn að hegðunin væri óvelkomin. Þegar af þeirri ástæðu fellur háttsemi sú sem gagnaðili telst hafa sýnt málshefjanda ekki undir lög nr. 10/2008.

Kemur þá til skoðunar hvort háttsemi gagnaðila teljist siðferðisbrot skv. 12. gr. þjóðkirkjulaga óháð því að háttsemin teljist ekki kynferðisleg áreitni eða kynbundin áreitni.

Í framangreindum úrskurði áfrýjunarnefndar segir að við mat á því beri að veita úrskurðaraðilum svigrúm til að móta og ákvarða eftir siðferðislegum og félagslegum mælikvarða á hverjum tíma. Þá skiptir staða viðkomandi verulegu máli og við hvaða aðstæður hin umdeildu atvik gerast. Eins og áður greinir telur úrskurðarnefnd frásögn málshefjanda að

Því er varðar faðmlag og koss á kinn trúverðuga og fyrir liggur að gagnaðili hefur hjá nefndinni kannast við að heilsa konu iðulega með þeim hætti. Það er þó niðurstaða úrskurðarnefndar að í þessari háttsemi gagnaðila hafi ekki falist siðferðisbrot, eins og áfrýjunarnefnd þjóðkirkjunnar skilgreinir slíkt brot og telur úrskurðarnefndin að horfa verði til þess að slík kveðja er ekki óalgeng í samskiptum manna.

Það er því niðurstaða úrskurðarnefndar að í háttsemi þeirri sem málshefjandi kvartar yfir af hálfu gagnaðila og sem úrskurðarnefndin telur sannaða, felist hvorki aga- né siðferðisbrot skv. 12. gr. þjóðkirkjulaga.

Úrskurðarorð:

Frávísunarkröfu gagnaðila er hafnað.

Hafnað er kröfu málshefjanda um að háttsemi gagnaðila gagnvart henni sé aga- eða siðferðisbrot samkvæmt 12. gr. þjóðkirkjulaga.

***

Úrskurði þessum má skjóta til áfrýjunarnefndar skv. 13. gr. laga nr. 78/1997 innan þriggja vikna frá því að málshefjanda var tilkynnt um hann.¹

Reykjavík, 27. febrúar 2018.

Dögg Pálsdóttir (sign.)

Elsa S. Þorkelsdóttir (sign.)

sr. Svavar Stefánsson (sign.)

Sérfróður aðili, sem úrskurðarnefndin kvaddi sér til fulltingis skv. 12. gr. starfsreglna nr. 730/1998

Dr. Berglind Guðmundsdóttir (sign.)

---

¹ Skv. 34. gr. starfsreglna nr. 730/1998 greiða málsaðilar að jafnaði allan kostnað við störf áfrýjunarnefndar. Nefndin getur þó ákveðið að fella málskostnaðinn að hluta til eða öllu leyti á annan málsaðila. Ef telja má sanngjarnt og eðlilegt, eða þyki hagsmunir þeir sem til úrlausnar eru svo mikilvægir eða hafa umtalsverða almenna þýðingu að mati áfrýjunarnefndar, getur nefndin ákveðið að kirkjumálasjóður greiði allan málskostnað.